

**Underlag till förskolerapport 2021 för
Enskede-Årsta-Vantörs
stadsdelsnämnd**

Innehållsförteckning

Stadsdelsnämndernas underlag till Stockholms stads Förskolerapport 2021.....	3
Personalens utbildningsnivå och strukturella förutsättningar	3
Strukturella förutsättningar	3
Tillgång till förskola	3
Insatser för att stärka barns språkutveckling.....	4
Svenska språket och flerspråkighet	4
Nationella minoritetsspråk.....	5
Insatser för att höja personalens språkliga kompetens.....	5
Bedömningsgrunder för tilläggsbelopp för barn i behov av särskilt stöd.....	6
Förbättringar i personalens arbetssituation	6
Övriga utvecklingsområden i stadsdelsnämndsområdet.....	7
Förslag till kommunfullmäktige 2021	8

Stadsdelsnämndernas underlag till Stockholms stads Förskolerapport 2021

Personalens utbildningsnivå och strukturella förutsättningar

Rektor i respektive förskoleenhet bemannar för att det ska vara en förskollärare per avdelning/barngrupp. Avdelning förskola följer upp detta vid tertialrapporter, verksamhetsberättelse och dialogmöten. Vid varje tertial och verksamhetsberättelse ombuds rektor ange om det finns avdelningar som saknar förskollärare. Rektor ska också beskriva vilken planering och organisation som finns vid avsaknad av förskollärare, för att säkerställa att alla barn får undervisning och utbildning som planerats och följts upp av legitimerad förskollärare. Hur rektor säkerställer utbildning vid avsaknad av förskollärare, beskrivs mer utförligt vid årligen återkommande dialogmöten mellan avdelning förskola och respektive förskoleenhet. De flesta enheter säkerställer undervisning genom att förskollärare vid intilliggande avdelning är med vid planering och reflektion samt, i vissa fall, även genomför observation i barngrupp. Andra enheter stöttar med hjälp av pedagogisk utvecklingsledare eller biträdande rektor. Förvaltningen ser att det finns en tydlig organisation för detta i fler enheter, jämfört med föregående år. Vissa enheter behöver dokumentera och tydliggöra organisationen, samt se till att alla enhetens medarbetare känner till den. Under 2022 ska samtliga förskoleenheter inkomma med en plan för organisation vid avsaknad av förskollärare.

Antal avdelningar som saknar förskollärare är idag 9, jämfört med 17 avdelningar 2020. Respektive enhet arbetar för att alla avdelningar ska ha en legitimerad förskollärare, i vissa fall genom redan anställda som är i slutet av en pågående utbildning.

Strukturella förutsättningar

	2021	2020	2019
Barn per grupp i genomsnitt totalt	15,4	15,5	15,4
Barn per grupp i genomsnitt yngre barn	14	13,9	14,1
Barn per grupp i genomsnitt äldre barn	17,2	17,9	17,4
Antal barngrupper som saknar legitimerad förskollärare som kontinuerligt undervisar barnen (enligt ovan definitioner)	9	17	

Tillgång till förskola

Förvaltningen har tagit fram uppgifter om hur många barn, födda 2016-2019, som inte går i förskola i stadsdelarna Hagsätra, Snösätra, Rågsved och Östberga. Uppgifter har också tagits fram om de står i kö eller inte. Flest barn som inte har plats finns i Snösätra och Rågsved (57 barn – varav 50 barn som inte står i kö). Förvaltningen planerar att, inledningsvis göra en avgränsning, och ta kontakt med vårdnadshavare inom det området. Kontakt ska tas genom att skicka ut ett brev med information om förskolan och vad förskolan kan erbjuda barnet.

Förvaltningen har, med hjälp av socialtjänsten och barnavårdscentralen, sökt hitta orsakerna till ej deltagande i förskola. Medarbetare inom socialtjänsten och barnavårdscentralen har frågat brukare/besökare med barn i förskoleåldern om de står i kö eller går i förskola, och vid

nej frågat varför. Svaren visar att det finns vårdnadshavare som valt att vänta med förskola till sina barn, på grund av oro för pandemin. Exempel finns också, där vårdnadshavare har valt bort förskola för att de anser att barnen har det bättre hemma, bland annat i samvaro med syskon. Förvaltningen ska därför utforma brevet så att det blir tydligt vad förskolan kan erbjuda barnet. Brevet ska också innehålla information om öppna förskolan och att man där kan ställa frågor och få mer information om förskolan.

Förvaltningen har inte inventerat vilka barn som är inskrivna men inte deltar regelbundet i förskolan.

Insatser för att stärka barns språkutveckling

Svenska språket och flerspråkighet

Finns handlingsplaner eller stödmaterial för det språkutvecklande arbetssättet på stadsdelsnivå? I så fall, på vilket sätt följs arbetet upp?

På stadsdelsnivå finns ett stödmaterial för språk, kommunikation och flerspråkighet. Implementering och uppföljning av dokumentet ska genomföras av respektive enhet och rektor. Förvaltningen kommer, under 2022, göra en uppföljning av enheternas arbete med att implementera och följa upp stödmaterialen. Uppföljningen kommer att genomföras genom att ta del av enheternas strategier för det språkutvecklande arbetet. Framtagandet av strategierna är ett uppdrag till enheterna från avdelning förskola.

På vilket sätt görs prioriteringar för barns språkutveckling på nämndnivå?

Förvaltningen har en språkutvecklare som arbetar övergripande på förvaltningen på 60 procent. Språkutvecklaren leder en språkgrupp, där varje enhet finns representerad med en till två språkambassadörer som förankrar arbetet i respektive enhet. Språkgruppen ska se över likvärdigheten i förskolornas arbete med språk, kommunikation och flerspråkighet. Under året har gruppen bland annat lyft att språksamtal inte genomförs i tillräcklig omfattning, en fråga som gruppen kommer att lyfta på respektive enhet. En del enheter har även språknätverk inom enheten.

Förvaltningen har gett samtliga enheter tillgång till en flerspråkig digital bilderbokstjänst, för att arbeta med språkutveckling, litteratur och modersmål i förskolan. Även vårdnadshavare tillgång till tjänsten och därmed tillgång till böcker på flera språk i hemmet.

I det språkutvecklande arbetet kommer varje enhet att bygga upp ett eller flera förskolebibliotek som ska bli ett nav i språkarbetet. I detta arbete kopplas skapande material, digitala verktyg, byggmaterial i syfte att utveckla alla barns språk, skapa mötesplatser och bredda möjligheterna för barnens språkutveckling. Barnen ska vara delaktiga i processen med att bygga upp biblioteken där de ska bli erbjudna möjligheter att umgås med litteratur i flera olika perspektiv.

Förvaltningens språkutvecklare har genomfört särskilda insatser i Rågsved och Östberga förskoleenheter, genom Skolverkets program Läslyftet. Läslyftet syftar till att utveckla förskolornas språkarbete. Rektorerna ser även att det bidrar till att förbättra svenska språket hos de pedagoger som inte har svenska som modersmål, samt att de barnskötare som deltagit, i högre utsträckning än tidigare, är delaktiga i undervisningen med barnen på förskolan.

På vilket sätt samlas uppgifterna till språkinventeringen in på förskolorna?

Förvaltningens språkutvecklare använder stadens excelfil som samtliga enheter ansvarar för att fylla i. På enheterna samlas uppgifterna in på varje förskola och avdelning. Enheterna samlar in uppgifterna på olika sätt, en del använder språksamtal.

På vilket sätt bearbetas uppgifterna till språkinventeringen på enhets- respektive nämndnivå i det systematiska kvalitetsarbetet?

Genom att insamling av uppgifterna sker på varje förskola och avdelning, skapas en hög delaktighet och varje enhet, förskola och avdelning får en tydlig bild över vilka språk som är representerade bland barn och medarbetare. Enheterna har även tillgång till hela stadsdelsområdets språkinventering. Förvaltningen ser att det behövs en utveckling i hur uppgifterna används på enhets- såväl som på nämndnivå.

På vilket sätt påverkar resultatet av språkinventeringen organisering av personalresurserna, på enhets- respektive nämndnivå?

I dagsläget påverkar inte resultatet av språkinventeringen organiseringen av personalresurser på enhets, respektive nämndnivå.

Nationella minoritetsspråk

På vilket sätt har ni informerat vårdnadshavare om rätten till förstärkt språkstöd i de fem nationella minoritetsspråken och förskola helt eller till väsentlig del på de tre förvaltningsområdesspråken?

Utöver den information som finns på stadens hemsida, har förvaltningen informerat om rättigheter för nationella minoriteter, däribland barnomsorg, genom annons i lokaltidning.

Hur ser efterfrågan och tillgång ut av förskola på de tre förvaltningsområdesspråken?

Förskolan har inte någon kösituation eller visat intresse för förskola på finska, meänkieli eller samiska. Det finns förskolor med finskspråkig personal i stadsdelsområdet, men inga förskoleplatser är särskilt avsedda för det

På vilket sätt har ni organiserat för och bedrivit undervisning på de nationella minoritetsspråken? Vad har ni sett för möjligheter och utmaningar?

Vid efterfrågan av förskoleplats på finska erbjuds plats med finskspråkig personal, utifrån tillgång. Förvaltningen ser behovet av en organisation för att kunna erbjuda undervisning på de nationella minoritetsspråken. Förvaltningen ser stora utmaningar i att skapa denna organisation, bland annat utifrån tillgång på medarbetare med språkkunskaper. Av den anledningen ser förvaltningen ett behov av att samordna frågan i staden.

Insatser för att höja personalens språkliga kompetens

Förvaltningen har inte genomfört någon gemensam inventering av behov av att höja personalens kompetens i det svenska språket. Det finns en bild av behovet hos respektive rektor. Förvaltningens språkutvecklare har genomfört utbildningen Läsa barnbok på svenska i en av förvaltningens förskoleenheter, med syfte att höja kompetensen i det svenska språket.

Insatsen genomfördes utifrån rektors bedömning av ett behov av kompetensutveckling inom svenska språket. Insatser har även genomförts, för att höja den pedagogiska kompetensen i det språkutvecklande arbetet. Det har dessutom medfört en utökad kompetens i det svenska språket, för de som deltagit. Det syns till exempel genom ökad ordförståelse.

Vid rekrytering finns inte enhetliga krav på kunskaper i svenska språket inom stadsdelsområdet, eftersom fastställda kriterier saknas.

Bedömningsgrunder för tilläggsbelopp för barn i behov av särskilt stöd

Av det socioekonomiska anslaget 2020 avsattes 43 procent av anslaget för barn i behov av särskilt stöd (2020). Under våren 2020 inkom 157 ansökningar varav 128 beviljades och under hösten inkom 119 varav 109 beviljades.

Förvaltningen har inte dokumenterade bedömningskriterier. Skriftligt stöd finns gällande pedagogisk kartläggning, handlingsplan, ansökan om tilläggsbelopp och ansökan om specialpedagogisk kompetens. Förvaltningen använder fyra ersättningsnivåer. För att få en individuell bedömning är nivåerna inte specificerade, utan utgår utifrån barns behov.

Förbättringar i personalens arbetssituation

Stadsdelsförvaltningen har fortsatt arbeta utifrån de åtgärdsförslag som beskrivs i handlingsplanen. Under 2021 har förvaltningens arbete haft fokus på att utreda förutsättningar för ett stadsdelsgemensamt förtydligande av yrkesroller i förskolan, samt påbörjat översyn av ramverk för planering av det pedagogiska innehållet utifrån läroplansuppdraget. I dialog med både rektorsgruppen och samverkansgruppen för förskola framgår behov av att förtydliga medarbetarskapet i förskola både utifrån läroplansuppdraget och Stockholm stads personalpolicy samt organisera för praktiska och administrativa arbetsuppgifter som anses ligga utanför det uppdraget. Förvaltningen kan ännu inte göra några slutsatser av att det pågående arbetet skulle haft inverkan på medarbetarnas upplevelse av sin arbetssituation.

Pandemin har haft stor påverkan på förskolans organisation som löpande behövt pröva och anta nya arbetssätt för att upprätta verksamheten. Strukturella förutsättningar påverkar och utmanar arbetslag och förskolor olika beroende på den enskilda förskolans utmaningar. Exempelvis är det tydligt att förskolor där barngrupper återkommande förändras, så kallade genomgångsförskolor, uttrycker barngruppens sammansättning som särskilt utmanande. Under senast genomförda dialogmöten med förskoleenheterna framgår att arbetslagens samsyn på uppdraget både är en nyckelfaktor för likvärdig kvalitet på utbildning och undervisningen. En förutsättning i strävan till samsyn på uppdraget är att alla medarbetare har tillräcklig insyn i förskolans uppdrag, vilket också kan påverkas av personals språkliga kompetens. Vid uppstart av en ny förskola där två förskolors personal och arbetslag till stor del slogs samman genomförde rektor i nära samverkan med förvaltningens specialpedagogiska team därför ett fördjupningsarbete med samtliga medarbetare om just förväntan på uppdrag och roller utifrån yrkeskategorierna förskollärare och barnskötare i förskolan.

Övriga utvecklingsområden i stadsdelsnämndsområdet

Samverkan med socialtjänsten

Förvaltningen ser att det finns behov av att utveckla och fördjupa samverkan mellan förskolan och socialtjänsten då samverkan idag sker på olika sätt med olika kontaktvägar. För att tidigt upptäcka barn som har behov av stöd, ska förvaltningen starta en samverkan mellan fem förskoleenheter, två barnavårdscentraler samt föräldrarådgivningen och mottagningsenheten inom socialtjänsten. Genom samverkan ska en gemensam plattform byggas upp, för att kontaktvägarna mellan instanserna ska utvecklas och barn och familjer därmed snabbare och lättare ska få rätt stöd.

Hållbar utveckling i ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt perspektiv

Förvaltningen ser ett behov av att strukturera arbetet med hållbar utveckling och tydliggöra att det kan ses ur flera perspektiv. Vid innebär hållbar utveckling i förskolans utbildning?

Förvaltningens förskolor ska under 3,5 år medverka i forskningsprogrammet Hållbar förskola. Syftet är att med stöd av forskning identifiera effektiva sätt att arbeta med hållbar utveckling utifrån det sociala, ekologiska och ekonomiska perspektivet och undersöka vilka effekter detta kan medföra i förskolans kontext. Syftet är också att genom samarbete mellan lärare och forskare låta de verksammaste kunskaper och erfarenheter utgöra grund för gemensam kunskapsutveckling och ny forskning inom området utbildning för hållbar utveckling. En av frågorna som ställs i programmet är; För att åstadkomma ett hållbart samhälle – vilken kunskap behöver börja byggas redan i förskolan, och hur kan det göras?

Vad innebär ett hållbart ledarskap på olika nivåer i organisationen – och hur kan ett sådant uppnås?

Kompetensförsörjning

Förvaltningen står fortsatt inför utmaningen att rekrytera och behålla kvalificerad personal till förskolorna. Pensionsavgångar och förvaltningens utbyggnad av förskola i stadsdelsområdet bidrar till behov av nyrekrytering av kvalificerad personal. Inom de närmaste 7 åren förväntas 21,4% av förskollärarna, 19,5% av barnskötarna och 72,7% av rektorerna inom förvaltningen att gå i pension.

Förvaltningen ser att arbetet med att implementera handlingsplanen för förbättrad arbetsmiljö för barnskötare och förskollärare samt utvecklad organisation för verksamhetsförlagd utbildning, bidrar till ökade möjligheter inom kompetensförsörjning.

Språkutvecklande arbete

Förvaltningen ser att det finns ett behov av att öka likvärdigheten när det gäller det språkutvecklande arbetet. För att varje förskoleenhet ska planera det språkutvecklande arbetet, utifrån enhetens nuvarande språkarbete, utvecklingsområden och förutsättningar, ska alla förskoleenheter ta fram en strategi för det språkutvecklande arbetet. Strategin är ett uppdrag till enheterna från avdelning förskola.

Digitalisering

Förvaltningen ser ett behov av att tydliggöra vad användningen av digitala verktyg i undervisning kan innebära för att utveckla undervisningen och bidra till en utveckling av

barns digitala kompetens. Ett behov finns också att kommunicera detta till vårdnadshavare. Förvaltningen ska under 2022 ta fram en strategi för användningen av digitala verktyg i undervisningen samt genomföra interna fortbildningar. Utifrån den gemensamma strategin, ska varje enhet ta fram en enhetsspecifik strategi. För att tydliggöra syftet med användningen av digitala verktyg i undervisning för vårdnadshavare ska ett kommunikationsmaterial tas fram.

Förslag till kommunfullmäktige 2021

Undervisning på de nationella minoritetsspråken

Förvaltningen ser stora utmaningar i att bedriva undervisning på de nationella minoritetsspråken, bland annat utifrån tillgång på medarbetare med språkkunskaper. Av den anledningen ser förvaltningen ett behov av att samordna frågan i staden.

Personalens språkliga kompetens

För att höja personalens språkliga kompetens ser förvaltningen ett behov av dels kompetensutveckling av befintlig personal, dels ett säkerställande av språklig kompetens vid anställning. För en ökad likvärdighet föreslår förvaltningen att staden tar fram gemensamma metoder för inventering av språklig kompetens samt metoder för säkerställande av kompetens vid anställning. Samordning av resurser för kompetensutveckling och genomförande av utbildningsinsatser ser förvaltningen också positivt på.

VFU och APL

Förvaltningen ser ett behov av att stadens organisation för mottagande av studenter och elever under VFU och APL bör samordnas i högre grad.

Kommunikation om förskola

För att skapa en likvärdig information om förskolan i staden ser förvaltningen ett behov informationsmaterial på flera språk som kan användas av samtliga stadsdelsförvaltningar. Som den del i arbetet med att öka inskrivningsgraden finns också ett behov av lättillgänglig information på flera språk, som beskriver vad förskolan kan erbjuda barn, förslagsvis genom en film.

- Kompetensförsörjning

För att möta förskolans behov av kompetensförsörjning ser förvaltningen ett behov av fortsatt möjlighet till vikarieersättning för förskolor vars medarbetare erbjuds vidareutbildning till barnskötare, förskollärare och högre pedagogisk utbildning inom tjänst.